

est ad Iudeos et gentes juste puniendum. Ita S. Augustinus, lib. *De Gratia et lib. arbit.* cap. xx et xxi, ubi docet Deum iis nescientibus, et aliud intendentibus, scilicet imperium et spolia, usum esse ad suam vindictam.

Prior pars, quod scilicet Dei iussu haec non fecerint, patet ex eo quod Deus non misericord ad eos Prophetam aliquem, qui eos crearet imperatores, eisque jus daret in alias reges et gentes, ut misit Prophetam ad seroboam, qui ei deferret regnum decem Tribuum, et ad Jehu, qui eum ungeret in regem; ut ergo propriis dominis rebellando, et regnum occupando justi fecit, uti docet S. Augustinus, XVII *De Civit. xxi.*, et patet III *Reg. ii. Secus* de aliis, uti dixi. Secundo, patet ex eo, quod ipsi vel non servirint, vel non curarint hanc Dei voluntatem, seu sine ambitione servirerint. Hoc enim est quod de Sennacherib ait Isaías, cap. x, vers. 5 et 7: « Assur, virga furoris mei; ad cunctum fallacem mittam eum, ut auferat spolia, etc., ipse autem non sic arbitratur, et cor eius non ita existimat: sed ad conferendum erit cor eius, et ad internectionem non paucarum. » Et Cyro ait Isaías, XLV, 3 et 4: « Dabo tibi thesauros, etc., et non cognovisti me. » Tertio, quia eos vocat « predones et latrones », *Jerem. iv, 7*: « Prædonum, » scilicet Nabuchodonosor, « selevavit; » et xvii, 22: « Adduces super eos latronem replete. » Quarto, quia Scriptura eos tyrannidos et ambitionis arguit, predicticat stâneorum perditionem, idque quia alias gentes, maxime Iudeos, invaserunt et vastarunt, ut de Babylonis ait Deus, *Jerem. li, 24*: « Reddam (eis) omne malum quod fecerunt in Sion; » et cap. L, 29: « Quia contra Dominum erecta est, adversus Sanctum Israel. » Idem patet de Moabitis, Ammonitis et Idumeis, *Jerem. xlvi, 27*. Quinto, quia pari modo Attila, Totila, et iam Turce fuerunt et sunt flagellum Dei, quo castigat Christianos; et tamen certum est Deus eis non dedisse imperium in Christianos; immo Lutherus hoc ipsum fatetur, esto docuerit Turce non esse resistentem, eo quod Dei voluntate ad nos veniat non eas castigandum: Sicut, inquit, virga patrii filius resistere non debet, qua in re turpiter errat; aliud est enim virga in anima, aliud tyrannus: huic resistere licet, illi non, cum a parte aliove ius habeant infligitur.

Posterior pars, quod scilicet tyranni dicantur servi Dei, eo quod Deus iis usus sit, et ordinavit eorum tyrannidem ad puniendam Iudeorum et aliarum gentium peccata, patet primo, ex eo quod Deus se facturum dicit, id quod Chaldei et Assyri facturi erant: quod enim quis facit per alium, perinde est ac si ipse faciat, ut habet regula Juris.

Secundo, hac de causa Deus dicitur precepisse Persis, ut invadant Babylonem, *Jerem. L, 21*; utque omnes interficiant, et nihil in ea relinquant, ibid. vers. 26.

Tertio, quia *Jerem. xxv, 6*, dicitur Deus dedisse Nabuchodonosori omnes gentes, ut serviant ei septuaginta annis.

Quarto, quia excidium Babylonis vocatur opus Dei, id est, divine justitie et vindictæ, *Jerem. L, 25*.

Quinto, quia Deus pro opere suo, in quo ei materialiter servierat Nabuchodonosor, tredecim annis obsidendo et expugnando Tyrum, quasi in premium et mercedem materialiem promulgit ei Ægyptum, *Ezech. xxxv, 19*. Dico materialiter: non enim fuit hic formale et intentum meritum: ergo nec formalis merces.

Sexto, quia benedicuntur, et beneficii dicuntur, qui Deo in hoc opere sancto justitiae subserviunt, esto materialiter id tantum faciunt, cum formaliter non Deo, sed sine ambitione et avaricia servire intenderint. Sic *Psalm. cxlvii, 9*, dicitur: « Beatus (Cyrus) qui retrahet tibi (o Babylon) retributionem, quam retrahit nobis: beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram. » Sic benedictum dicitur lignum (arce Noe) per quod facta est justitia, *Sapient. xiv, 7*. Area enim, servans justum Noe, laxavit quasi manus Deo, ut ceteros peccatores perderet diluvio. Si enim opus justitia sanctum et beatum est, ita quia ei quoquo modo cooperantur, etiam materialiter tantum, sancti et beati vocantur; sed ceterus duntaxat, quatenus illi operi sancto cooperantur.

E contrario de Babylonis punientibus et vassalibus Moabitibus dicitur *Jerem. xlvi, 10*: « Maledictus, qui prohibet gladium summa sanguine, » q. d. Infelix sit illi, et male illi cedat qui opus hoc justitiae divinae remissee peragat, qui reos Moabititas non occidit, sed eis parceat; nimur loquendo in genere, et abstractando ab hoc vel illo qui tyrannice eos vel injuste invadit, tanquam spectando opus hoc prout est opus justitiae et vindictae divinae, quam Deus vult peragi. Sicut enim licet vel carnifex, qui in hoc opere ejusque executione negligens est, maledicti et puniri moratur. Opus ergo hoc, puto excludit Moabitarum, prout opus justitiae divinae, ab eaque decreatum, justum et sanctum erat; et quicunque ei cooperantur, juste et sancte agebant, crantque beneficii: quatenus vero idem opus parerunt est a Chaldeis, suas opes et imperium angere volentibus, ceterus fuit opus tyrannidem et rapinam, idque injustum et maledictum.

CANON XXXVII. Deus Chaldeis, Assyri, aliisque tyrannis dicitur precepisse, et evocasse, excitasse, immissoe eos ad invadendum Iudeam, aliasque gentes, non quod positive et directe eos excitarit ad hanc tyrannidem, sed quod tyrannidem eorum prævisum sua providentia da rexerit et flexerit, ut non nisi in Iudeos et gentes punitione a se destinatis erumperet. Omnis enim Dei providentia et ordinatio in Scriptura vocatur preceptum, evocatio, suscitatio. Deus enim presidet

sis voluntatibus malis, easque regit et gubernat, ut, licet vitio proprio male sint, tamen Dei providentia ad unum potius malum quam ad aliud ferri sinatur. Docet id S. Augustinus in *Psalm. lxxxiii*: « Impietas, inquit, eorum tanquam securis Dei facta est: facti sunt instrumentum irati, non regnum placati. » Addicuit deinde S. Augustinus exemplum virginis, qua pater castigat filium, deinde ipsam virginem in ignem coniicit. Impi enim sunt virga qua Deus pios castigat; sed illis castigatis impios in gehennam coniicit. Clarius idipsum docet Hugo Victorinus, lib. I *De Sacram.* Part. V, cap. xxix: « Deus, inquit, malis voluntatibus non dat corruptionem, sed ordinem. Velle enim malum, malum est, et a mala voluntate est; quod autem potius ad hoc quam ad illud est, bonum est; quia ordo est, et ex bene disponit (Deo) est. Poles ergo voluntas mala in se corrupti, et resolvit per proprium vitium, quod ei aliunde non datur; sed non potest per velle extra se precipitari, nisi qua ei via aperitur. Et qui precipitili, qua vult, ad ruinam viam aperte, quodammodo ipsam inclinat non impellente, sed permittente et non tenendo; nec auctor illi est ruendi, sed incendiendi ordinator. » Sicut ergo qui leonem vel canem furiosum manu ligatum tenet, et nunc eum continet, ne hunc illuviane amicem mordeat, nunc hoste transeunte eum laxat et dimittit, dicitur in eum leonem vel canem immissione: « ita Deus omnipotenter sua manu ligatas tenet omnes impiorum voluntates: et ceterum eas laxat, atque in hoc malum, non in aliud ferri sicut, dicitur eas ad hoc excitare, vel immittere: quia sine ejus laxatione, et quasi consensu sive vena, immo conuersu, in hoc malum erumpere non potuerint. Ita ergo laxavit Chaldeos, permisitque eos invadere Iudeos, non Indos.

Canon. *De Proph. modis et Cœlesti Chaldei et aliis gentibus contra Iudeos et Judas.* Res, opes et virtutis dedit. Animos, inquit, ad agna audiendum, et ad imperium longe lateque propagandum. Secundo, quia menti coram obiectum Judaeos et alias gentes, quasi opulentas et facile subjugantes. Tertio, quia per Jeremiam aliosque Prophetas predixit, Nabuchodonosor illas subjugatur, seque velle ut omnes ei serviant septuaginta annis. Quid hoc erat aliud, quam Nabuchodonosor partim ex nuntiis et legatis, partim ex transfiguratis, partim ex communis rume et fama di cognoverit; ideoque ipse precepit Nabuzardan in expugnatione Hierosolymæ, ut Jeremie, quasi sibi faventes curam gereret, eumque benignè tractaret, cap. xxxix, vers. 11. Quarto, quia exterius objiciebat impedimenta, quæ diverterent Nabuchodonosor ne invaderet alias gentes, et amovebat impedimenta que plaustrum quasi viam ei facerent ad invadendum Iudeos, et gentes quas per eum punire solebat. Sic

Ezech. xi, 21, cum Nabuchodonosor jaceret soritem per duas sagittas, ex eaque quereret omen, ac contra Ammonitas, ac contra Jerusalem pergere deberet; Deus fecit ut sors caderet contre Judeos, itaque eum quasi impulsi ad invadendam Jerusalem. « Sortes enim, inquit Sapiens, in sinum mituntur, sed a Domino temperantur et disponuntur. » Porro quomodo Deus hoc bellum ad quod convocat Chaldeos, vocet « sanctum », dicam *Jerem. vi, 4*.

CANON XXXVIII. Nomina abstracta pro concretis ponit solent, tum active, ut « formido » vocatur Nabuchodonosor terribilis, qui formidinem incutiebat Iudeis tolique orbi, *Isaiae ii, 19*. Sic Priapus in hortis vocatur ab Horatio « avium formidus; » tum passive, presertim cum actus aut potentia ponitur pro objecto. Sic Deus dicitur « amor, spes, timus noster, » id est, a nobis summe emundans, sperandus, timendus. Sic *Psalm. lxx, 5*, dicitur: « Tu es patientia mea, Domine, » id est, tu es proper quem patior. Sic Ecclesia, et S. Paulus *Ephes. iii, 10*, et *Coloss. i, 16*, angelos vocat alios « dominaciones, » id est, dominantes; alios « protestatos, » id est potentes; alios « principatus, » id est principes, etc. Sic Isaías, cap. LX, 17, ait: « Ponam visitationem (id est visitatores) tuam pacem, (id est pacificos), et prepositos tuos justitiam, » id est justissimos, ita ut videantur esse norma justitie, ipsaque justitia.

CANON XXXIX. Climata, seu plage orbis in scriptura consignantur juxta situum Jerusalem et templi, inquit S. Hieronymus in libro *Zacharias* II, 6: « De terra Aquilonis. » Hinc Ægyptus dicitur esse ad Austrum, scilicet respectu Hierosolymæ. Ita Daniel, cap. XI, praedit « reges Austrum, » id est reges Ægypti, conflicturos cum regibus Aquilonis, id est Syria, puto Ptolemeos cum Antiochis, Sic Assyrii et Chaldei vocantur Aquilonares, scilicet respectu Iudeas. Unde Jeremias, cap. I, vers. 14, ait: « Ab Aquilone, » id est, a Babylone, « pandetur malum, » Hinc et per « mare » communiter significant Occidentem: quia mare Mediterraneum majori ex parte est ad occidentem Iudeas; quia tamen idem ex parte eidem est ad Austrum, hinc subinde « mare » significat Australem plagam, ut *Psalm. lxxxviii, 13*: « Aquilonem et mare, » id est ad Austrum sive Meridiem, « tu creasti; » et *Psalm. civ, 3*: « A solis ortu et occasu, ab Aquiloni et mari, » id est Austro: nominantur enim hic quatuor plaga mundi.

CANON XL. Quæ de Christo discuntur in Scriptura, aliquando de solo capite, id est Christo ipso; aliquando de solo corpore, id est Ecclesia; aliquando de utroque dicuntur; et solerter discipiendum, quid de quo dicatur: Scriptura eam latenter ab uno transit ad aliud. Ita S. Augustinus ex Rethorico, lib. III *De Doctrina Christi*, cap. xxxi et seqq.

CANON XLI. Multa prædictunt Prophetae quæ certum est impleri debuisse, etiam quomodo et

quando impeta sint, nec sacra Scriptura nec historia profane narrant. Sic Isaías, cap. xxii, vers. 17: predicti Tyrum vastadam a Chaldeis, et post 40 annos reditaram ad pristinum splendorem. Idem de Ammonitis predicti Jeremias, cap. xlii, vers. 2. Simile de Egypto a Chaldeis vastata, et post 40 annos restauranda predicti Ezechiel, cap. xxxix, vers. 12 et 13. Quae quando impeta sint, nescimus. Sic Aggeus, Zacharias, Abdias et Malachias multa a regressu Judeorum ex Babilone usque ad Christum futura predictae, quae nec Esdras, nec libri Machabeorum, nec alii historici facta esse commemorant.

CANON XLII. Solent Prophetae postquam contra Iudeos prophetarunt, ad inimicos Iudeis nationes sermonem et minas convertere, ad Iudeos consolationem, et ipsarum genitum tum justam punitionem, tum consolationem, ex saeculo afferenda per Christum. Sic Sophonias postquam cap. i, vers. 4, predicti cladem Iudee et Ierusalem, mox cap. ii predicti excludim Gaze, Ascalonem, Moab, Ethiopiae, Nivies et Assyriorum. Sic Isaías post omnes Iudeas transit, cap. xiii et seq. usque ad xxv, ad onera Babylonis, Moab, Ammon, Idumeam, Tyri, et aliam genitum, quae Iudeos affligerant. Idem facti Jeremias, cap. xlvi et seq.

CANON XLIII. Quod ad sensum allegoricum attinet, notant S. Basilus in Isaiae cap. ii. S. Augustinus epist. 99 ad Eudionem, unam rem in Scripturam similis esse figuram duorum, eliam extrarium; ut diluvium fidelibus fuit typus baptismi, infidelibus mortis et gehennae. Sic Christus credentibus fuit lapis salutis, non credentibus vero lapis effensionis, sibi peccati scandali. Sic vir fortis vocatur leo, et aquila, itidem et tyrannus, aut S. Hieronymus in Ezech. xvii.

CANON XLIV. In sacra Scriptura omnes sententiae, omnia verba debent applicari rei significative, in sensu literali, non autem allegorico. Ita S. Hieronymus in cap. v Osee. Vide Cap. xl in Pentateuch.

CANON XLV. Quedad tropologiam, facile est ea que Prophetae predictae, promittunt, committunt, precepint, suadent, exhortant Iudeis, aliisque genibus, mutato nomine transferre ad Christianos. Rursum ex qua de Synagoga, quasi mulier una ab illis dicuntur, facile est per tropologiam applicare ad animam fidelis cuiuslibet. Unde recte S. Hieronymus in cap. xxiii Jeremie: « Quidquid, inquit, de terra Judee dicitur ad litteram, refer tropologice ad congregationem fidilium: quoniam proper eorum adulteria, mendacia, perjuria, etc., virtutum et donationum Dei sterilitas in Ecclesia fit. »

Sic per regem Babyloniam tropologice accipe dia-
bolum; per Philistinos, Idumeos, Moabitas,
aliisque hostes Judeorum, accipe infideles, her-
reticos et impios, ac vita et viliosos; per Cyrum
accipe Christum.

CANON XLVI. Solent Prophetae redemptionem Christi describere quasi bellicam victoriam, in qua hostes ceduntur, subditi liberantur et salvantur. Hinc eam simili vocant stragem et saltem, nationem et redemptionem, indignationem et pacem. Hinc rursum Christum inducent quasi multitem cataphractum cedentem, et proferente omnia; tum quia Christus protivis hostes suis, puta diemnonem, peccatum, carnem, mortem; tum quia homines infideles et impios sibi subegit, itaque occidi in eis impietatem et sedera, atque ex eis novos homines, pios, sobrios, castos suscitare. Vide Canon. XLII in Pentateuch. Ille quod agit Isaías, cap. lxx, vers. 17: « Indutus est justitia ut lorica, et galea salutis in capite eius: indutus est vestimentis ultioris, et operatus est quasi palio zeli: siue vindictam quasi ad retributionem indignacionis hostibus suis, et vicestitudinem iniurie suis: insulis vicem reddet. » Et cap. lxix, vers. 1: « Quis est iste, qui venit de Etioia, timet vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis sua, Quarero rubrum est indumentum tuum? Tuncular calcavi solus, etc., calcavi eos in furore meo, etc. Dies enim ultioris in corde meo, annus redemptoris mei venit. » Numirum, ut ait Claudianus in Consul. Honorii:

Nulla est Victoria major,
Quam quo confessos animo quoque subjungat hostes.

Sic explicat S. Augustinus illud Psalm. cxlii, 6: « Gladii accipites in manibus eorum, ad faciem vindictam in nationibus, etc. Pagan, ait, occiduntur, cum Christiani fluit: qui quero Pagannum, et non inventio: ergo mortuus est Pagannus. Nam si non occiduntur, unde dictum est Petrus: Macta et mandora? Sic occidit Paulus persecutor, et eructus est Paulus predictor. »

CANON XLVII. Prophetae anthropophagi, sive humano more loquuntur de Deo. Hinc tribunt ei humanam figuram, os, oculos, manus, pedes, etc. item iram, indignationem, amorem, gaudium, exultationem, aliasque passiones hominis. Harum enim affectus naturales et boni sunt in Deo, si ab eis demas quod vitiosum, excessivum, turbidum, et praeferat rationem est. Affectus enim amoris et gaudi circa honorem, aequo ac id defestinationis circa malum, vere sunt in Deo.

CANON XLVIII. Deus dicitur non pluere, sed stillare suas plagas; quia iram suam misericordia temperat. Hinc Ezech. cap. xx, 46, dicitur: « Stillat ad Africum: ut non tota Dei ira videatur effusa, sed stillat quedam et pars. Si autem stilla tantæ severityis est, quid in totis imbribus estimandum erit? » inquit S. Hieronymus ibid. Sic et Ezechiel, cap. xxi, vers. 2, et Daniel, cap. ix, vers. 11: « Stillavit super nos maledictio, et delectatio, quae scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus eis. » Hinc etiam Appeal. xv. ira Dei dicitur

philia continetur, et ex his effundi: phialæ enim angusto sunt ore, unde ex his ira non potest nisi guttatum fluere. Misericordia enim divina iusticia comprimit et constringit, ne fundant, sed stillent iram, iuxta illud Psalm. lxxvii, 38: « Ipse autem est misericors, et propius fuit peccatis eorum: et non disperdet eos. Et abundavit (Dei misericordia) ut averteret iram: et non accendit omnem iram suam: et recordatus est quia caro sunt. »

CANON XLIX. Prophetae utuntur metalepsi, ut ex antecedentibus intelligant ea que naturaliter consequi solent. Sic « audire » sumunt pro auditu facero, et obedire: « nescire » pro scita non agere; quia enim que agenda sunt sciunt, et non agit, perinde est ac si nesciat. Sic Isaiae xxx, 2, Iudeis fugientibus in Egyptum dicitur: « Os (Dominini) non interrogatis, » id est interrogatio non et responsione Domini non sunt sciuti: vere enim interrogaverant audierantque a Ieremia responsum Dei, ne fugerent in Egyptum, sed illud sequi noluerunt. Sic poeta sapientia utuntur metalepsi, ut Virgilius, Eclog. t: « Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas. » Per aristas enim segetes, per segetes astates, per astates annos intelligit. Sic: « Spheleus abdidit atris, » id est, profundis, profunda enim umbrosa sunt, ubi et cap. xxxviii, 16, et alibi in Hebreo.

CANON LIII. Relativum aliquando referunt non ad id quod expressum est, sed ad id quod quis tacite sensu cogitat. Ut Cantus. i, 1: « Osculetur me osculo oris sui; » ubi illud « sui, » referit ad « sponsum, » qui prius non expressus, sed cordi sponsus, ait erat Iulius. Psalm. lxxxvi, 1: « Fundamenta ejus in montibus sanctis; » ubi « ejus, » referit ad « Ierusalem: » quam licet non nominasset Prophetæ, animo tamen voluerat, Psalter. xxi, 2: « Facta est Iudei sacrificatio ejus, » nempe « Dei, » cuius opera secum admirabatur David, Threnor. iii, 1: « Ego vir videns paupertatem meam in vaga indignationis ejus, » scilicet et Dei: illius enim indignationem animo pertrahat: Jean. xx, 43, ait Magdalena Christo quem non agnoscebat, putans esse hortulanum: « Domine, si tu sustulisti eum, » nempe « Christum, » in quo erat tota, et de quo credebat hortulanum cogitare.

CANON L. Oracle Prophetae singulis sepe capitibus sunt alia et alia, ac novo et diverso tempore edita: unde et subinde diversos habent titulos, ut patet Isaiae xv, 28, etc. xxi, vers. 11 et 13. Quocirca capita (imo partes ejusdem capituli subinda) sepe non habent inter se connexionem et continuacionem, nec servant seriem temporum: sed singula capita singulæ sunt prophætia, et quasi singuli libri diverso tempore dictati et scripti, qui postea fuerunt in unum volumen collecti. Haec de causa crebra hic est hysterologia.

CANON LI. Vocabula « si » Hebreis est nota iurantis, estque aposiopesis ad euphemismum boni

omnis causa, verbis gratia: « Vivit Dominus si reniat hostis, » id est, juro quod non veniat hostis, adeoque si veniat, non habeat Dei aut vexar. Potest secundo, sine aposiopesi « si » pro « non » accipi. Ubi nota, cum post verba jurandi sequitur dictio « si, » tunc « si » orationem affirmantem veritatem negantem, orationem vero negantem veritatem affirmantem, ut Psalm. xcvi, 11: « Ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam, » id est, quod non introibunt. Vice versa Isaiae, 24: « Juravit Dominus: Si non, ut patavi, ita erit. Ita Maldonus in Ezech. cap. xviii, vers. 3.

CANON LII. Hebrei cum in genere aliquo signifi

care volunt omnia, genus femininum jungunt

masculinum, at Isaiae iii, 1: « Aufert a Ierusalem

validum et fortē; » Hebrei est, sustentant et

sustentare; Septuaginta, validum et validum;

id est omnes fortes tam viros quam feminas, qui

urbem tueri et sustentare poterant. Sic Eccl. ii, 8:

« Feci mihi cantores, et cantatrices, » id est

omne musicorum genus. Jerem. vii, 34: « Quies-

cere faciunt vocem sponsi et vocem sponsæ, » id

est omnis nuptialis plausus. Simile est Isaiae xlii,

16 et cap. xxxviii, 16, et alibi in Hebreo.

CANON LIII. Relativum aliquando referunt non ad id quod expressum est, sed ad id quod quis tacite sensu cogitat. Ut Cantus. i, 1: « Osculetur me osculo oris sui; » ubi illud « sui, » referit ad « sponsum, » qui prius non expressus, sed cordi sponsus, ait erat Iulius. Psalm. lxxxvi, 1: « Fundamenta ejus in montibus sanctis; » ubi « ejus, » referit ad « Ierusalem: » quam licet non nominasset Prophetæ, animo tamen voluerat, Psalter. xxi, 2: « Facta est Iudei sacrificatio ejus, » nempe « Dei, » cuius opera secum admirabatur David, Threnor. iii, 1: « Ego vir videns paupertatem meam in vaga indignationis ejus, » scilicet et Dei: illius enim indignationem animo pertrahat: Jean. xx, 43, ait Magdalena Christo quem non agnoscebat, putans esse hortulanum: « Domine, si tu sustulisti eum, » nempe « Christum, » in quo erat tota, et de quo credebat hortulanum cogitare.

CANON L. Oracle Prophetae singulis sepe capitibus sunt alia et alia, ac novo et diverso tempore edita: unde et subinde diversos habent titulos, ut patet Isaiae xv, 28, etc. xxi, vers. 11 et 13. Quocirca capita (imo partes ejusdem capituli subinda) sepe non habent inter se connexionem et continuacionem, nec servant seriem temporum: sed singula capita singulæ sunt prophætia, et quasi singuli libri diverso tempore dictati et scripti, qui postea fuerunt in unum volumen collecti. Haec de causa crebra hic est hysterologia.

CANON LI. Vocabula « si » Hebreis est nota iurantis, estque aposiopesis ad euphemismum boni

CANONES PROPHETIS FACEM PREFERENTES.

Sic « sacer » Latinis capitul pro exsecrando, ut apud Horat. *Ode vii*: « Sacer nepotibus crux, » et Virgilium, III. *Eneid*. : « Auri sacra, (id est exsecranda), famae. » Sic « anathema » vocatur donum Deo oblatum, item res exsecranda, morti et diris devota.

Rursus induit eleganter in eadem voce per antiphrasin, ut videantur enigma proponere. Sic induit Isaías, cap. xxvi, 11 : « Domine, exaltestr manus tua, et non videant: videant, et confundantur. » Et Osee, 1, 10 : « Et erit in loco ubi dicitur eis: Non populus mens vos: dicatur eis: Filii Dei viventis. » Et cap. n, 24 : « Dicam non populo meo: Populus meus es tu, » sive, ut Apostolus citat *Ieron.* ix, 26: « Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. » Sic Gentiles et secularis per antiphrasim eleganter formant enigmata, quale est illud Platonicus, lib. V. *De Legib.* et apud Athenaeum, lib. X. *Démosthophil.*: « Vir non vir, videns non videns, lapide non lapide, percussit avem non avem, sedentem super arborum non arborem, » hoc est, eunuchus lucus pumice percussit vestimentem super sambucum.

Tale antiphrasiticum enigma est Bononiense apud Franciscum Schotti, cent. 2, *enigm.*

*Alii Lilia Crispis, nec vir, nec mulier,
Nec androgyni, nec puella, nec juvenis,
Nec annus, nec meroelix, nec pudica,*

*Sed omnia:
Sublata neque fame, nec fero, nec veneno,
Sed oculo, nec aqua, nec levris,*

*Sed obique jacet.
Lucius Agatho Priscis, nec maritus,
Nec amator, nec necessarius, neque
Moriens, neque gaudens, neque flens,
Hunc neque molem, nec pyramiden,
Nec sepulcrum,*

*Sed omnia,
Seit et nescit cui poserit.*

*Hoc est sepulcrum intus cadaver non habens,
Hoc est cadaver sepulcrum extra non habens;
Sed cadaver idem est et sepulcrum sibi.*

Quod multi de anima hominis, alii de cupidine, alii de aqua nubium, alii (et forte verius) de Niobe filia Tantal, que vi oppressa ex dolore in saxum a poetis dicitur versa, interpretantur.

Tale est et illud Alexis Poete in *trago.*: « Non mortalis, neque immortalis, sed habens quoddam utrinque temperamentum, ut neque homini parte vivat, neque Dei, sed nascatur semper, » hic est Somnus.

CANON LV. Est apud Hebreos *trago.*: homines enim veribus rem in honestam declarant. Sic « cognoscere uxorem » apud eos significat actum conjugi: sic « aquam pedum » vocant urinam que ad pedes solet defluere. Sic *Ezech.* cap. vii, 17, ait: « Omnia genua fluent aqua, »

id est urina, q. d. Prae metu commingent se. « Sic impotentem ad paritem, » vocant canem. *Canis* enim nomen Hebrews vnde est et in honestam, ac pessime sonat, ut *I Reg.* xxv, 34, ait David ad Abigal: « Nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal, etc., mingens ad paritem, » q. d. Ex domo Nabal omnes occidisse, et ne vel canem superstitem relinquisset, nisi tu mis occurrisses, meque tua blandiloquentia et humilitate placasses. Sic « magnas carnes » *Ezech.* xvii, 26, et « carnes asinorum » *Ezech.* xx, 20, vocan magna genitalia. Sic ibidem et sepe alibi dicunt Prophete, « divisit pedes suos, » id est, prostituti se.

CANON LVI. Gaudient Prophetæ, præsentim Ezechiel et Daniel, enigmatis, emblematis, verbis. Ita Daniel, per enigmata arboris cap. iv, describit imperium Nabuchodonosoris. Et cap. ii, per enigmata statue quadrigifida representant quatuor monarchias, easdem representant per quartu bestias cap. vii. Cap. v, per mane, tekel, phar, portendit excidium regis et regni Babylonici. Cap. viii, per emblemata hinc pugnantis et debellantis arietem, predicti pugnam et victoriam Alexandri Magni contra Darium. Ezechiel, cap. i, per quatuor animalia et currum Cherubim depictit Dei magnificiam, potentiam et vindictam. Cap. v, per enigmata novaculae radientis pilos et barbam, Chaldaeos occidentes tum plebem, tum principes Judeorum. Cap. ix, per signum *thaum* representat crucem, et patientiam Christi et Sanctorum. Cap. xi, per fornicationem sponse redarguit idolatriam Jerusalemitam. Cap. xvii, per pugnam duarum aquilarum, oculis subiecti pugnam Nabuchodonosoris et Pharaonis. Cap. xix, per leones leonculos, depingit regnum et tyrannidem Joachaz, Joakim et Sedecie. Cap. xxiii, per meretricium Ooller et Oolibe, describit idolatriam Samaritanam et Jerusalemitam, etc. Sic cap. xviii, 2, dicunt Judei: « Patres comederunt uiam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt; » hoc est, patres peccaverunt, filii puniuntur. Sic Jeremias cap. vii, 29, de perfidia Iudeis ait: « Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frusta conflavit confutator: multitudine eorum non sunt consumpti. » Tale est et *Thren.* IV, 7: « Candidiores Nazarei ejus nive, nitidiores laete, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchrioros. » Talibus et gaudet Isaias, ut cap. i, 22: « Argentum tuum versus est in scoriam: vinum tuum mixtum est aqua. » Et cap. v, 48: « Væ qui trahitis iniuriam in fulcillis vanitatis. » Et cap. xiv, 29: « De radice colubri agredietur regulus, et semen ejus absorbens volucrem. » Et cap. xvi, 1: « Emite agnum, Domine, dominatorem terre, de Petra deserti ad montem filie Sion. » Et cap. xvii, 1: « Væ terre cymbalo alarum, etc. Ne, angelis veloces, ad gentem convulsam. » Et cap. xxxix, 1: « Væ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: »

CANONES PROPHETIS FACEM PRÆFERENTES.

allabo Ariel, et erit mihi quasi Ariel. » Causa sunt duæ: prior, quia propheta cum sit arcana et obscura, gaudet stylo arcane et obscuro; posterior, quia prisci sapientes suas sapientiam tradabant per enigmata, ut ejus desiderium et studium in discipulis acuerent, ita Egypti sua dogma tradabant, et tradebant per figuram hieroglyphicas, ita Sophista regis Egypti Nectenobus hoc enigma. *Ascopus* propositus: « Est, inquit, templum magnum, et in ipso columna duodecim habens urbes, quarum quilibet tringita tribus susinetur, has vero tribes ducit circumferentia milie. » Cui *Ascopus*: « Templum, ali, est mundus, columna annus, urbes menses, tribes dies, at mulieres ipsæ ducit dies et nox. » Porro *Ascopus* ipsæ per fabulas, id est emblemata, ingeniosus est facete suam mythologiam, id est Philosophiam moralē, conscripsit. Gratelis Thebanus dogma fuit, teste Plutarchi: « Pro leno olla non est augeanda, ne in seditionem coniociam, » hoc est, cibis non est oppendum aut gravandum corpus, ne in perturbatione profundius deducatur. Amphion apud Pacuvium hoc de testimonia enigmata propositus: « Quadrupes, domiporta, tardigrada, agrestis, humili, aspera, capite brevi, cervice anguina, aspectu truci, eviserata, inanima cum animali sono. » Tale est illud medie agro imperans, ut sumeret « ferrigenum, herbigradem, domiportam, sanguine cassam, » id est cochleam. Tale fuit oraculum datum Philippo: « Omnia in vincis, tuerint si argentea tela, » *omnia* enim eum lanceis argenteis, id est pecunias, expugnandas esse urbes, praesidiariis argento corrumpit.

Tale fuit illud Virgilii in *Bucolic.*, ecloga 3, quo se erucum Grammaticis fixisse asserabat:

*Die quibus in terra inscripti nomina regum
Nascuntur flores.*

Quod de flore hyacinthino passim interpretantur: de quo duplex narratur fabula, Hyacinthi scilicet Olybri adolescentis ab Apolline amat, et Ajax Telamonii, qui ambo in euodem florem converseruntur: in quo quidem flore flebilis illa Greco-rum vox et, a natura efformata et inscripta inventur. Noster tamen Joannes Cerdà hoc enigma exponit de Augusto Cesare, cuius effigies et nomen in nummis eudebraeis inter flores; atque inde videri ortum nomen Florinorum in re nummaria. Tale est hoc ejusdem:

*Die quibus in toris, et eris mihi magno Apollo,
Tros patet cœd spatiu non amplius ulna.*

Quod de puto in Syene facta interpretantur, quem Mathematici ea ratione effoderant, ut solsticium indicaret; eo enim tempore nusquam umbras sol ibi flectere dicunt. Tale fuit et Sphegias enigma de homine: « Mane quadrupes, mercede bipes, vespre tripes. » Atque hec est causa, cur Scriptura subinde per minimesim citat propterter, ap-

logos et fabulas Gentilium, ut fabulam Titanum, *Judith* xvi, 8, cornu Amalthee, *Job* xlii, 14, puxia Septuaginta fabulam Centaurorum, *Isaiae* xxxiv, 14, ut ibi pluribus dicam.

CANON LVI. Pari modo volunt symbolis, et symbolis figuris, idem, ac phrasibus, presertim in rebus divinis. Ideo fecerunt præci Gentium Theologi, et divini, ut ipsi censebant, legumlatores, ut Zoroastres, Zamolxis, Zaleucus, Dardanus, Charondas, Numa. Idem fecit et impostor Mahomet in suo *Alecoran*. Idem fecit et Christus docens per parabolas et symbola, *Math.* cap. xii, vers. 34. Nam ut sancte, impius licet ipse Julianus Cesar ait: « Amat divina natura celari, et abdita ejus substantia non patitur nudis verbis in aures intiore pollutas. » Et ut Macrobius ait: Deus, sicuti vulgaribus hominum sensibus, intellectum sui vario rerum tegmine operimentoque subtraxit: ita a prudentibus arcana sua volunt per arcana traxisti, ut sciencia figura et involvens te, a vilitate sint secreta, ac debitam obtineant veneracionem. Quare Numenium philosophorum offendens pertulisse numinis ferunt, quod Eleusinia sacra interpretando vulgasset. Videl enim in somnis deas ipsas habitu meretricio, in fornice protestantes; ita cum admixtis quid hoc esset perceperat, ei resonum fuit ipsas deas iratas ab ipso pudicitiae adtyo vi abstractas, passimque ab eo propositas. Theodecten oculis, Theopompum mente fuisse captum, quod quedam dicta Moses et S. Scriptura carmine publicassent atque profanassent, scribit Aristoteles. Quocirca S. Dionysius haec sacra simbola vocat, eademque de causa a Theologis nonnulla triplex Theologia dicitur, symbolica, mystica et telestica. Ubi nota: S. Dionysius, lib. *De Divin. Nomina*, et lib. *De Mysticis Theolog.* S. Thomas, I part. *Quæst. XII et XIII*, et passim Scholasticis docent Deum ex divina tripliciter a nobis cognosci. *Primo*, per viam ascensionis a creaturis ad Creatorem, quasi ad eorum originem et autorem. Nam, ut ait Apostolus, *Hom.* i, 20: « Invisibilis ipsis (Dei), a creatura mundi, per ea que facta sunt, intellecta, conspicuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas. » *Secondo*, per viam negationis, v. g. cogitando et dicendo: Deus non est laps, non cœdum, non homo, non angelus, sed essentia et maiestas haec omnia in infinitum trahendens, de quo S. Dionysius, cap. II et IV *Cœlest. hierar.* *Terti*, per figuram et symbola corporalia, quæ incorpoream ejus naturam corporeis nobis representant, quasi per umbras et imâgines. Hic tertius modus facilior est et suavior; suavius enim et jucundius Deum per symbola quasi per speculum intuensur. Quocirca tertio hoc modo Scriptura, et presertim Prophetæ, crebrius utinam.

Gentilibus hac in re excelluit Pythagoras, qui aurea sua de Deo, deque moribus et virtutibus dogmata per symbola tradidit et conscripsit, eaque cum a Mose et Prophetis didicisse docent

Eusebius, lib. X De Præpar. Evang. cap. II; Theodoretus, lib. II De Principiis; Origenes, lib. I Contra Celsum; S. Ambrosius, lib. III, epistol. 20 ad Irenium; Clemens Alexandrinus, lib. I Stromat.; Josephus, lib. I Contra Apionem; Lilius Gyraldus in præfat. Symbolorum Pythagora, ac aperte ostendit Hermippus, lib. I De Pythagora: unde et nonnulli Pythagoram circumeisum, immo eundem fuisse cum Ezechiele Propheta qui symbolis ab omnibus censurunt, ut ostendam præfat. in Ezech. Eum scilicet non tantum Graeci, sed et Romani, sua habuere symbola, quibus papaver fertilitatis et urbis symbolum fuit; malum cyclonium coniabii, Adon fructuum, Liber pater libertatis, Alys florum, spuma genitrix, Satyrus libidinis, testimoniis Eustacio et Plutareo.

Porro Pythagora tricipita fuerit symbola: prima, theologica et divina; secunda, ethica; tertia, politica. Divina sive deo, haec præcipue fuerit. Prima: « Ne coacerva ligna cupressina, » id est Deo consecrata in propriis usus ne converte: ex cupresso enim fiebat Jovis sceptrum, aut Hermippus. Secunda: « Ignem gladio ne scalpas, » id est Deo lingua acuminne maledicas. Ita aliqui, illici aliâ, et forte melius, de quo mox. Tertia: « Dei figuram in annulo ne insculpas, » id est sententiam et sermonem deo ne facile manifestes et divulges, ut beat in contemptum. Ita Cyrilus; aut, et Gyraldus, ne in deliciis, vel in propatulo Dei effigiem et memoriam habeas. Quarto: « Gallum nutrias, ne tamen sacrifices, » id est milites alias qui urbem custodiunt, sed sacris eos ne admisces. Quinto: « In sacrificio ungues ne sea, » id est in sacris ne te rubor supervacaneis aut sordidis occupes. Sexto: « Surgens et lecto stragula complicato, » id est mane erigens te ad rerum divinarum contemplationem, corporis sensus deserito. Septimo: « Injussu imperatoris (id est Dei) ex statione, id est vita, ne decedas, » hoc est, vilam temere ne perde sive prodige. Octavo: « Ex imputatis vitibus Diis ne liba, » id est actiones et victimas tuas puras, id est putatas et purgatas, Deo offer; Deus enim odit omne impurum. Nonno: « Nudis pedibus rem divinam facio, » id est purgatis affectibus (horum enim symbolum sunt pedes) rem sacram facio. Decimo: « Adoratus sede, » id est dum oras, pacato et tranquillo animo sis, et cum totum in Deum colligas et transfundas. Undecimo: « Cum veneris in templum, adora, nec interea aliud facias. » Duodecimo: « Ex itinere preter propositum in templum non ingreditor, » id est, rebus profanis et irreligionis sacra et divina ne commisceas. Decimo tertio: « Ne absque lumine de rebus divinis loquare, » id est ne sine colesti illustratione, puta sine fide et sapientia divina, deo loquere. Decimo quarto: « Cum tonat, terram tango, » id est cum instant signa ire Dei, te humilia memor tue originis, itaque Deum obsecra. Decimo quinto: « Lingua coerceto, Deum imitan: nam proximus illi Deo qui seit ratione tacere. » Unde Pythagoras primo discipulos suos quinquennio silere jubebat. Decimo sexto: « Inter cetera colenda est perfectissima trinitas. » Videtur Pythagoras ab Egyptiis et Hebreis hauissem tenuem aliquam notitiam Sanctissime Trinitatis, aut certe ternarium numerum, utpote primum perfectum, Deo d'candum censuit. Vere enim dixit Theodoretus, lib. II De Principiis: « Anaxagoras, Pythagoras, Plato, enigmata quadam de Deo ab Egyptis Hebreisque collectorunt.

Secunda, ethica Pythagore insignia sunt, quae ab Hebreis et Chaldeis hauisst. Nam et Solomon suam Ethicam per symbola tradidit; unde et eamdem Proverbia et Parabolas inscripsit. Illustriora ergo in hoc genere Pythagore haec sunt. Primo: « Jugum staterum ne transili, » id est exequitatis et justitiae normam ne transgreditur. Ita S. Hieronymus et Plutarach, sicet aliter exponat Cyrillus Alexandrinus. Staterum, ait, ne transili: id est aversus Deo consecrata in propriis usus ne converte: ex cupresso enim fiebat Jovis sceptrum, aut Hermippus. Secundo: « Ignem gladio ne scalpas, » id est Deo lingua acuminne maledicas. Ita aliqui, illici aliâ, et forte melius, de quo mox. Tertia: « Dei figuram in annulo ne insculpas, » id est sententiam et sermonem deo ne facile manifestes et divulges, ut beat in contemptum. Ita Cyrilus; aut, et Gyraldus, ne in deliciis, vel in propatulo Dei effigiem et memoriam habeas. Quarto: « Gallum nutrias, ne tamen sacrifices, » id est milites alias qui urbem custodiunt, sed sacris eos ne admisces. Quinto: « In sacrificio ungues ne sea, » id est in sacris ne te rubor supervacaneis aut sordidis occupes. Sexto: « Surgens et lecto stragula complicato, » id est mane erigens te ad rerum divinarum contemplationem, corporis sensus deserito. Septimo: « Injussu imperatoris (id est Dei) ex statione, id est vita, ne decedas, » hoc est, vilam temere ne perde sive prodige. Octavo: « Ex imputatis vitibus Diis ne liba, » id est actiones et victimas tuas puras, id est putatas et purgatas, Deo offer; Deus enim odit omne impurum. Nonno: « Nudis pedibus rem divinam facio, » id est purgatis affectibus (horum enim symbolum sunt pedes) rem sacram facio. Decimo: « Sal appone, » id est ubique utere discretione et prudentia. Undecimo: « Ne frangas dentes, » id est destrahas cuiuspiam aut malebras. Duodecimo: « Coronam ne carpito, » id est principes et magistratus ne carpas aut lassessas. Decimo tertio: « In cinere olive vestigium confundito, » hoc est, post iniunctiam nullum ire vestigium serva, sed omnem ejus memoriam abole. Decimo quartu: « Adversus solem ne mingas, » id est omni loco pudorem et verecundiam serva. Decimo quinto: « Adversus solem ne loquere, » id est veritatis manifeste ne obstreps. Decimo sexto: « In via ne ligna seces, » id est que communia et publica sunt noli turbare. Decimo septimo: « Elixum ne asses, » id est mansuetos ne irrita; est enim eorum ira tarda,

sed longa et implacabilis. Decimo octavo: « Gladium auctum averte, » id est a periculo abstine. Decimo nono: « Quæ cediderunt ne colligo, » id est ne sis tuarum rerum amator ardentior. Vigesimo: « Non propter opes ducenta est uxori, » magis enim morum et virtutis habenda est ratiocinem. Vigesimo primo: « Adoranda est Echo, cum fratelli venti, » id est occasioni et temporis seruientium est, neque venti refandum. Vigesimo secundo: « Mitem arborem ne viola, nec caede, » id est innocentes et mansuetos ne iniqua, ne vexa. Vigesimo tertio: « Super modium ne consistas, » id est olim fuge. Vigesimo quarto: « Oleo sedem non commuca, » id est nihil agas quod eujsquam quietem turbet. Vigesimo quinto: « Sepium pisum ne edas, » id est ras impictas ne suscipe. Vigesimo sexto: « In astrum nunquam digitum intende, » id est de supremis viris nihil temere loquere. Vigesimo septimo: « In arundine non confabulare, » id est cum levissimis hominibus familiaritatem non habe. Vigesimo octavo: « Candalam at parientes non applica, » id est tardis et frigidis hominibus sapienciae laudes non communica. Vigesimo nono: « In nre non scribe, » id est stupidus et molibus animi nihil memor. Trigesimo: « Vulturem avem in augurio esse infelicitatem, » id est noxiis homines facie esse infelices. Trigesimo primo: « Facilius emori hominem non occidi claudantur, » id est hominem ipsum ex negligenti facile in misericordia cadere.

Tertio, symbola Pythagoras politica, sive partim politica, partim economica, partim ethica haec sunt. Primo: « Extra publicam viam ne eas, » id est, consuetudines et publica instituta serva. Secundo: « Progedientis gregi de vi decede, » id est multitudini te non oppone. Tertio: « A mustela e transverso retrocede, » id est homines delatores fuge; nam mustelam ore parere affirman. Quartu: « Arma a muliere subministrata rejece, » id est non sume armis a fraude vel effeminata aliqua consuetudine. Quinto: « In tenebris absque vestitu aliquo non vade, » id est nudum et apertum sentiantur in obscuris rebus non profer. Sexto: « Rectum pedem promove, » id est recta et iusta profer. Septimo: « In poculi fundo residuum non relinque, » id est artes suas exponi, funditus exhausti. Octavo: « Colubrum intra eides collapsum non perime, » id est hospitem quamvis nocivum perhumaniter tracta. Nonno: « Offensa in vestibulo obscena vetula, non egredere, » id est res quacumq; tunc sunt principia, non prossequer. Decimo: « Noctu in tenebris deambulare cave, » id est enire, ut fuisse in vita videaris. Undecimo: « Sole colluciente ignom non defer, » id est rebus claris et perspicuis rationem non affer. Duodecimo: « Lapidem in fontem jacere seclus, » id est in eum qui det operam utilitatis publicae, durum aliquod injicere, scelus. Decimo tertio: « Pede in limine illico retrocede, » id est quæ in ipso principio noxia sunt, non prossequer. Decimo quarto: « Lumen post caput appensum non deline, » id est industria et providentiam non in postremis habet. Decimo quinto: « Sinistra manu cibum non sumito, » id est non nisi recto et legitimo luero vive. Decimo sexto: « In sacro sepulcro non dormi, » id est res consecratas superbis ad voluptatem et sociordanam non substerne. Decimo septimo: « Minuta panis pedibus non calca, » id est, quamvis minimam degende vita rationem non pessimada. Decimo octavo: « Egrediens introiensque, valvas exosculare, » id est initia et fines actionum et institutorum completere. Decimo nono: « Lyram illotis manibus non attinge, » id est purissimum eum qui dicat esse oportet. Vigesimo: « Sudorem ferro non abstege, » id est labore parta nemini vi et viribus eripe. Vigesimo primo: « In solitudine eins baculo non ambula, » id est cum amicis in necessitatibus confer, et consule. Vigesimo secundo: « Apud quadrupedem poena non cane, » id est apud ignarus serui non profer. Vigesimo tertio: « Faciem in fluvio non lava, vel specta, » id est ex labili re, et penitus instabilis specimen non appete. Vigesimo quarto: « Hominis vestigia ferro non confige, » id est hominis memorian non lacera. Vigesimo quinto: « In integrum fasciculum in igne non pone, » id est non una opes omnes in unum disserim posse. Vigesimo sexto: « Egrediens e laribus sincipit, rediens occupat scelus, » id est praecationem et diligentiam ad res agendas excita, his peractis memoriam examina. Vigesimo septimo: « De rheda jucidis pedibus non exili, » id est de statu in quo sis, in aliud nisi sensim transi. Vigesimo octavo: « Puerum aut feminam stricte vagari gladio, omni malum, » id est non defuturum malum, si gubernatio inepti et levibus tradatur hominibus. Vigesimo nono: « In ebencio non sede, » id est non tantum presentis, sed et futuri curam habe; est enim ebencio diuina escia. Trigesimo: « Duorum temporum quam maxime habe curam, matutini et vesperini, » id est eorum que acturi sumus, et eorum que gesserimus.

Porro hieroglyphica, parabolæ, adagia et enigmata singulorum Prophetarum collegi et ordine digesta assignavi initio hujus operis: unde liquebit ex hisce fontibus sua hauissee Pythagoram, Platonom, atque Philosophos.

Sicut Lector, ait S. Hieronymus in Ezech. xl, omnia prope verba Hebraica et nomina, quæ in Greca et Latina translatione posita, nimis vetustate corrupta, scriptorumque vitio depravata, et dum de inemendatis scribuntur inemendatoria, de verbis Hebraicis facta esse Sarmatica, immo nullius gentis; dum et Hebreæ esse désiderat, et aliena esse non coepit, Ita Ezech. xl, 7 et seq., pro Hebreo **בְּנֵי תְּאִים**, id est thalam, corrupte in Septuaginta legitur **אֶתְנָה**, Gen. xli, 44, pro Hebrew, aut potius Egyptio, **טֹפְנָה פַּנְאֵח**, id est salvator mundi (quod non **פַּרְאֹה** Pharaon impousuit Josepho)

HARMONIA CHRONOLOGICA PROPHETARUM.

corrupte in Septuaginta *oīt̄ ūz̄z̄z̄z̄z̄*, ita pro Hebrew *pascha*, pro *Iehoseua Jesus*, pro *Moschachā*, *lūt̄n̄ch̄ava*, latine et græce dicimus *Eva*; pro *pesach* *Messeas*, pro *Tsor Tyrus*, pro *Căsdim Chaldaea*.

HARMONIA CHRONOLOGICA PROPHETARUM.

Hoc est, tabula chronologica per annos mundi et Christi consignans singula oracula Isaiae, et aliorum Prophetarum, conformis illi quam quasi probabilem Genesi prefixi. Scio variis varie haec consignare, sed paucis annis, quibus una chronologia ab aliis visifat, additis vel demissis haec tabula euilibet illarum serviet.

REGES JUDA sibi continuo succedentes, sub quibus prophetarunt Prophetæ.

Ozias vel Azarias regnavit annis

52

Joahin

46

Achaz

46

Ezechias

29

Manasses

63

Amon

2

Josias

31

Joachaz mensibus

3

Joakin annis

41

A Joakin anno 41 finito, puta ab ejus cede, et fili ejus Joachin transmigratione in Babylonem, incipiunt anni 70 captivitatem Babyloniam, de quibus Jeremias, cap. xxv, vers. 41. Unde hinc annos prophetæ sue inchoato et consignat Ezechiel in tota sua propheta.

Joachin mensibus

3

Sedecia annis

41

Anno 11 Sedeciae, Nabuchodonosor regnum Juda et Jerusalem everit, anno regni sui 18.

Regnavit post exsuum Jerusalem Nabuchodonosor annis 26. Universum enim regnavit annis 44.

Ei successit filius Evilmerodach sive Ballasar, qui regnavit annis 34. Baltasarem, capta Babylone, occiderunt Darius et Cyrus.

Magna post Baltasarem in Babylone regnavit Darius anno uno, post Darium Cyrus annis 3.

In anno 3 Cyri finiuntur prophetæ Danielis, qui ultimum omnium quatuor prophetarum prophetavit.

Ante mundi 3136, ante Christum 814,

qui fuit a diluvio annus 1479, a nativitate Abrahe annus 4187, ab exitu Hebreorum ex Egypto annus 682, ante Christi nativitatem annus 814, ecepit regnare Ozias, sive Azarias, rex Juda, regnante per annos 52. Sub quo prophetavit Osee, Joel, Amos et Isaiae, qui, si credimus Eusebium, præcise cepit prophetare anno 47 Ozias, qui fuit annus ante Christum 797. Iursum sub Ozia cœperunt Olympiades. Annus enim 40 Ozias, qui fuit

ante Christum 774, fuit annus 1 primæ Olympiadis.

Anno mundi 3187, ante Christum 769,

qui fuit Ozias 52 et ultimus, videt Isaiae, cap. vi, Dominum sedentem super solium excelsum, et duos Seraphim clamantes : « Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, » a quo per Seraphum carbone ignito purgatus, mittitur ad prophetandum, ac ad predictandum futuram biennum Christi Judæorum incredulitatem et desolationem, Gentium vero vocationem, tristem et multiplicationem.

Anno mundi 3198, ante Christum 751,

qui fuit Joatham filii Oziae 11, Roma condita est a Romulo, qui in ea regnare coepit, regnanteque 39 annis.

Anno mundi 3207, ante Christum 742,

qui fuit Achaz filii Joatham regnante opus Dei Dejope, prædicti Isaiae Christi ex Virgine ortum, dicens cap. vii : « Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. » Additum regnum Israel aequa ac Syrie brevi fore desirendum, quod et contigit : nam eodem anno Phæace rex Israel, cum regnasset 20 annis, occisus est a duce equitum suorum, puta ab Osee, qui ei in regno successor. Rursum Teglah Phidas rex Assyriorum, vastavit eodem anno regnum Israel, et regnum Syria, eisque regum Rasin, qui cum Phæace contra Achaz et Judæos concuraverat, occidit.

Sub hoc tempore floruit Sibylla Erythrea, cuius de Christi nativitate, iudicio et resurrectione versus recentem S. Augustinus, libro VIII *De Civitate*, cap. xxxii.

Anno mundi 3219, ante Christum 739,

quo moriente Achaz successit ei filius Ezechias, puta anno 4 Ezechiel, prophetavit Isaiae, cap. xiv, vers. 28, Ezechiel victoriam et triumphum de Philistini. Sub idem tempore idem prophetavit, cap. xii et seq., omnis, id est excedens, Babylonum per Cymru, atque Moab, Damasci, Ägyptum, Äthiopiam, Idumæam, Arabia et Tyri per Nabuchodonosorem.

Anno mundi 3224, ante Christum 725,

qui fuit Ezechiel regis Juda sextus, Osee regis Israel nonus et ultimus, Salmanasar capit Samaram cum rege Osee, regnum Israel everit, decem

HARMONIA CHRONOLOGICA PROPHETARUM.

85

Tribus abducit in Assyriam, juxta omnes et vatis- cium Isaiae cap. vii et viii.

Tunc contigit historia Tobiae. Nam inter alios Tobias cum Anna uxore, et Tobia filio suo unico, ex tribu et civitate Nephrahilam a Salmanasare abductus fuit in Niniven : qui cum ab infanta idola fugiens Deum sedulo coluisse, etiam in captivitate a lego et timore Dei non recessit : quoicunque natus gratiam Salmanasaris, accepit potestalem ut quocunque vellet frat : unde circumiens Israëlatas concaptivos consolatates, ezentibus succurrit, Gabebo maluavit decem talenta argenti.

Anno mundi 3232, ante Christum 717,

qui fuit Ezechiel 14, Isaiae, cap. xx, incendens mudus per triduum, hoc suo facto portundit, et re ipsa prophetavit spoliacionem Ägypti et Äthiopie, que eodem anno facta est a Sennacherib, duravitque ad triennium.

Quocunque eodem anno Sennacherib, obsidens Jerusalem, blasphemias contra eam et Deum ministras per Rabasarem evomuit ; sed ad preces Ezechiel et Isaiae Deus ejus arma ab eis averit, atque discrivit. Excivit enim contra eum Taraca regem Äthiopie, de ejus adventu audiens Sennacherib, eccepsit est copias a Jerusalem contra Taraca abducere ; ac cum eo confingens victor vastavit Ägyptum et Äthiopiam, ut iam dixi. Isaiae xxxvi et xxxvii.

Eodem anno agrotavit Ezechias, mortemque ei denuniatu*s* Isaiae : fiat ille Deumque plementis precator : preces exaudit Deus, quindecimque annos se vite ejus adjecturum per Isaiae promittit. Ezechiel petenti signum dat portentum regressus solis et umbras in horologio Achaz per decem lineas. Ergo Isaiae, admovens ulceri Ezechiel caplasmata secum, illum curavit, qui sanatus die tertio ingressus templum, canticis eucharisticis Deo cocinuit. Isaiae xxxviii.

Eodem anno Merodach rex Babylonis, sole reprocessis obstupescens, mittit legatos et numerus ad Ezechiam, ut quererent quomodo et quare tale portentum accidisset : unde elatus Ezechiel ostendat ei omnes thesaurum domus sue ; ob quod ab Isaiae ineruptus, ab eo audit eodem thesauris filios suos future tempore auferendos in Babylonem. Excepit patienter sententiam Prophete humili rex, tantumque precatur : « Fiat Pax et veritas in diebus meis, » illudque impetravit : cum enim feliciter 39 annos regnasset, in pace obdormivit, Isaiae cap. xxxix.

Anno mundi 3247, ante Christum 703,

qui fuit regnare Manasses filius Ezechiel, impensis et idololatria, regnante per 33 annos, qui proinde Isaiae sua sclera increpantem, licet cognatum suum, serris lignis medium serrat, et secat in duas partes, iuxta fontem Siloe. Insuper et sanguinem innocentem fudit multum nimis, donec implerit Jerusalem usque ad os. Quocunque immixtus Deus principes regis Assyriorum, qui Manassem vincut catenis ducentur in Babylonem, ubi ipse agens plementiam, Deumque precans exauditur, ac post 10 annos ab eo restituatur regno : qui restitutus idola et aras afferit, altare cultumque Dei restaurat, eique totus servit, subditusque servire jubet, III Reg. xi, et II Paralip. cap. xxxix.

Anno mundi 3317, ante Christum 633,

qui fuit annus 13 Josiae pii regis, Jeremias sacerdos in utero matris sanctificatus, etiam in puer mittitur a Deo ad prophetandum ; cumque causeretur pusillanimitas, manu Domini testis ad eum accepit donum prophetie, audaciam ac robur invincibile ad libere prophetandum et concionandum. Hoc ergo anno 13 Josiae, videt cap. 1, olalam succensam, et virginem vigilantem venientem a facie Aquilonis, per qua portendi enuntiat ad-